

Framställning till riksdagen 2023/24:RB3

Ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella Valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende skuldavskrivning beträffande Somalia

Sammanfattning

I maj 2020 medgav riksdagen att Riksbanken för Sveriges del deltog i IMF:s finansieringslösning avseende avskrivning av Somalias skuld till IMF och att Riksbanken för detta ändamål bidrog med 1,6 miljoner SDR. Skuldavskrivningen var en del av en bred internationell uppgörelse för att hjälpa fattiga länder med ohållbara skuldbördor. Europeiska centralbanken (ECB) har i efterhand gjort bedömningen att finansieringslösningen strider mot förbudet mot monetär finansiering och att finansieringen samt utebliven ränta behöver korrigeras. Riksbanken föreslår i denna framställan att 20 725 030 svenska kronor samt ränta överförs till Riksbanken i syfte att utgöra en sådan korrigerings.¹

¹ Det föreslagna nominella beloppet motsvarar 1.596296 SDR omräknade till svenska kronor i enlighet med den växelkurs som gällde vid tidpunkten för Riksbankens deltagande i finansieringen. Det exakta beloppet vid tidpunkten för deltagande var 20 725 030 kronor.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	3
Riksbankens deltagande i finansieringslösning	4
Bakgrund	4
Förbudet mot monetär finansiering	4
ECB:s bedömning av förbudet mot monetär finansiering	5
Överväganden och förslag	5

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen uppdrar åt regeringen att överföra 20 725 030 kronor samt ränta från statens budget till Riksbanken som ersättning för Riksbankens deltagande i Internationella Valutafondens (IMF) finansieringslösning avseende avskrivning av Somalias skuld till IMF.

Stockholm den 4 oktober 2023

På direktionens vägnar

Erik Thedéen

/Angela Stjernqvist

I beslutet har deltagit Erik Thedéen (ordförande), Anna Breman, Per Jansson och Aino Bunge

Föredragande har varit Maria Kangas.

Riksbankens deltagande i finansieringslösning

Bakgrund

Efter en framställning från Riksbanken (2019/20:RB4) och betänkande av Finansutskottet (2019/20:FiU47) beslutade riksdagen i maj 2020 att medge att Riksbanken för Sveriges del deltog i en finansieringslösning avseende skuldavskrivning av Somalias skuld till IMF genom att bidra med 1,6 miljoner SDR (ca 21 miljoner kronor).

År 1996 tog Världsbanken och Internationella valutafonden (IMF) initiativ till det så kallade HIPC-programmet (Heavily Indebted Poor Countries) och kom överens om att 39 särskilt skuldyngda och fattiga länder skulle kunna få stöd för att hantera skuldbördor som ansågs ohållbara. Som en del av detta arbete har IMF skrivit av fordringar på en del av dessa länder.

IMF har till skillnad från Världsbanken inga egna medel för att finansiera skuldavskrivningar utan använde medel på två reservkonton (Special Contingency account 1 (SCA-1) och Deferred Charges account (DC)) för att täcka finansieringen av Somalias skuldavskrivning. Medlemsländerna kom under 1980-talet överens med IMF om att skapa dessa konton för att utgöra en buffert mot kreditförluster och ränteinkomstbortfall på grund av försenade betalningar. Tillgodohavandet på dessa konton upptogs formellt på Riksbankens balansräkning, men Riksbanken saknade enligt riksbankslagen eget mandat att använda kontomedlen för att finansiera IMF:s föreslagna skuldavskrivning. Riksbanken behövde därför erhålla riksdagens medgivande för att Sverige skulle kunna bidra till finansieringen i enlighet med IMF:s förslag. Liknande upplägg användes i flertalet andra medlemsländer.

IMF:s finansieringslösning har använts av IMF vid tre skuldavskrivningar: Liberia (2008), Somalia (2020) och Sudan (2021). Skuldavskrivningarna har varit breda internationella uppgörelser där bland annat G20-länderna har bidragit med sina andelar. Sverige har via Riksbanken bidragit på detta sätt till skuldavskrivningarna för Liberia och Somalia (se bet 2008/09:FiU9 samt bet 2019/20:FiU47). I förhållande till Somalia har Sverige också bidragit till finansiering av skuldavskrivningen med statliga medel uppgående till motsvarande belopp om 1,6 miljoner SDR.

Förbudet mot monetär finansiering

Förbudet mot monetär finansiering framgår av artikel 123.1 i EUF-fördraget och artikel 21.1 i ECBS stadgan som anger att det är förbjudet för ECB och medlemsstaternas centralbanker att ge unionens eller medlemsstaternas myndigheter eller andra offentliga organ rätt att övertrassera sina konton eller att ge dem andra former av krediter. Förbudet finns även intaget i

1 kap. 6 § lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank som bl.a. anger att Riksbanken inte får lämna krediter till staten. Förbudet innebär att Riksbanken inte får finansiera statliga åtgärder. Sådana åtgärder ska istället finansieras via statens budget. Förbudet mot monetär finansiering syftar till att ge medlemsstaterna incitament att iakttä en sund budgetpolitik, genom att förhindra att en monetär finansiering av offentliga underskott eller en positiv särbehandling av myndigheter på finansmarknaderna leder till alltför stor skuldsättning eller alltför stora underskott hos medlemsstaterna.

Från förbudet undantas centralbankens finansiering av statliga åtaganden gentemot IMF förutsatt att finansieringen resulterar i att centralbanken får en fordran som har karaktär av reservtillgång eller liknande.²

ECB:s bedömning av förbudet mot monetär finansiering

ECB övervakar löpande de nationella centralbankernas efterlevnad av förbudet mot monetär finansiering³ och redovisar årligen sina slutsatser i sin årsredovisning. ECB har tidigare ansett att IMF-undantaget från förbudet mot monetär finansiering var tillämpligt på skuldavskrivningen gentemot Liberia⁴, men gjorde 2021 en annan bedömning i förhållande till skuldavskrivningarna för såväl Somalia som Sudan.⁵ ECB:s nya bedömning innebär att deltagande centralbank anses ha gett en kredit till staten och får till följd att IMF:s finansieringslösning där centralbanksmedel används till skuldavskrivningar anses strida mot förbudet mot monetär finansiering och att ECB kräver att finansieringarna korrigeras.⁶

För att korrigeringen ska bli komplett behöver Riksbanken dels få ersättning för kreditbeloppet (dvs. det belopp som användes för skuldavskrivningen motsvarande 20 725 030 kronor), dels ersättas med ränta för krediten. ECB menar att grundprincipen för ränteersättningen är att staten ska betala den ränta som den hade betalat om den stod för utgiften från början. Räntebeloppet behöver därför beräknas från tidpunkten för överföringen, den 22 juni 2020, till och med det datum då medlen som avser korrigeringen överförs till Riksbanken.

Överväganden och förslag

Sveriges deltagande i skuldavskrivningen till Somalia via Riksbanken har pekats ut av ECB som varande i strid med förbudet mot monetär finansiering.

² Av artikel 7 i förordning 3603/93 jämfört med skäl 14 i samma förordning.

³ Artikel 271 d i EUF-fördraget.

⁴ Se yttrande CON/2008/41

⁵ Se yttrande CON/2021/39 och CON/2022/21 där IMF-undantaget inte ansågs tillämpligt eftersom centralbanken inte fick en fordran som har karaktär av reservtillgång eller liknande.

⁶ ECB årsredovisning avseende räkenskapsåret 2021 respektive 2022.

Många andra utpekade länder överväger, eller har genomfört, korrigerande åtgärder för att inte agera i strid med EU-rätten. Om korrigerande åtgärder inte vidtas kan ECB väcka talan vid EU-domstolen mot Riksbanken. EU-kommissionen kan också väcka talan mot Sverige som land. Riksbanken anser det därför vara motiverat att riksdagen beslutar att uppdra åt regeringen att överföra 20 725 030 kronor samt ränta till Riksbanken.

Räntekostnaden under perioden 2020-06-22 till 2023-09-22 beräknas vara 341 522 kronor. Beloppet bör justeras upp för att spegla den exakta period som avslutas med det datum då medlen som avser korrigeringen överförs till Riksbanken. Den föreslagna räntesättningen baseras på den genomsnittliga ettåriga nollkupongräntan för svensk statsskuld. I beräkningen antas att krediten omsätts årligen, vilket innebär att räntan förnyas en gång per år. Beräkningen inbegriper ränta-på-ränta-effekten, dvs. räntekostnaden för den ränteskuld som har uppstått.

Det föreslagna nominella beloppet om 20 725 030 kronor motsvarar 1,6 miljoner SDR omräknade till svenska kronor i enlighet med den växelkurs som gällde vid tidpunkten för Riksbankens deltagande i finansieringen.⁷ Den föreslagna överföringen skulle innebära att Riksbankens resultat förbättras med motsvarande belopp samt ränta.

Av riksdagsordningen och lagen om Sveriges riksbank följer att Riksbankens direktion får göra framställningar till riksdagen eller regeringen i en fråga som denna. Riksdagen beslutar enligt 1 kap. 4 § regeringsformen hur statens medel ska användas och Riksbanken är enligt 9 kap. 13 § regeringsformen en myndighet under riksdagen. Mot denna bakgrund bedömer Riksbanken att ett beslut om ersättning för Riksbankens deltagande i skuldavskrivningen till Somalia ska fattas av riksdagen.

⁷ Samma SDR-belopp skulle vid tillämpning av den genomsnittliga växelkursen under augusti 2023 motsvara ca 23 miljoner kronor.